

NEBREMENNOIT eli muistoja Kämpälin kylästä

Relata refero eli kerron kerrottuja. Valitettavasti minun täytyy näin sanoa, koska minulla ei ole vanhempieni ja esi-vanhempieni kotikylästä Kiestingin Kämpälistä omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä. Sitä vastoin mummoni eli ämmön kertomuksia on paljon ja hyvin havainnollisiakin. Hänhän eli toistasataa vuotta vanhaksi, ja hänen kuvauksensa tästä maisemasta, Kämpälistä, ovat olleet erinomaisia.

Kämpälin kylähän sijaitsee Kuusamon korkeudella Vienan-Karjalan puolella. Se tuli jatkosodan aikana tunnetuksi ennen muuta siksi, että saksalaisten pitkän miehityksen aikana oli Kiestingin suunta ja Kananaisen tie tärkeä ajettaessa Kuusamosta Itä-Karjalaan ja Kämpäli sijaitsee noin viisi kilometriä — viisi virstaa sanottiin ennen — Kananaisen kylästä etelään päin. Se on Tuoppajärven ja Pääjärven välisellä kannaksella, sen länsilaidalla.

Polttaminen oli tapahtunut osittain jo 1930-luvulla, mm. isäni kotitalo oli heidän pakolaisiksi lähdettyään joutunut kolhoosin leipomoksi ja sitten

leipomotoimen aikana palanut.

1930-luvulla oli vielä joitakin aivan konkreettisia yhteyksiä Kämpäliin. Nimittäin kaksi karjalaista nuorta miestä kävi siellä vuosina 1933 ja 1935 salateitse. He toivat sieltä mukanaan erään sinne jääneen tyttölapsen.

Vanhaa Kämpäliä

Tiedossani on vain, että taloja on ollut alunperin ehkä toistakymmentä ja vanhojen karttojen mukaan siellä olisi ollut enintään 22 savua. Vanhoja taloja, joita ämmöni muisteli, oli ainakin seuraava-

vat:

Houron talo, sitten Sepän talo, joka oli minun isoisäni ja hänen veljensä kotitalo. Tämä oli vanha seppäsuku, joka talossa asui ja sitten Kosken talo, joka oli isoisäni rakentama kosken rannalle, koski oli kylän keskellä. Koskessa oli mylly. Siellä vanhassa Sepässä oli kaksi veljestä, oli isoisäni Ville ja hänen veljensä Mikko ja molemmilla oli suuri perhe. Isoisällä 14 lasta ja toistakymmentä oli myös Mikko-sedällä. Vanhaksi sedäksi häntä sanottiin. Sitten jossakin vaiheessa, ehkä vuosisadan vaihteen tienoilla, täytyi rakentaa lisää tilaa ja Koski-ukko rakensi uuden talon kosken rannalle ja näin Seppä-Villestä tuli Koski-Ville.

Paitsi että oli Houron talo ja Seppä ja Koski oli vielä Pääatalo — Piätaloksi sanottiin siellä Karjalassa — ja Piätalon Okku. Hänestä äitini usein mainitsi. Vielä oli Uute-

la. Isäni vanhin sisar Anni oli mennyt naimisiin tähän taloon. Uutelaisväyvästä ämmö usein puhui. Sitten oli Ossipoffit eli Ossipan talo ja näiden sukunimi oli Jermolin. Tässä ovat minun tiedossani olevat talot.

Vieskin veljekset

Mitä tulee sitten Kämpälin kylän ihmisiin, nebremmoihin, niin suurin osa heistä tuli pakolaisiksi tänne Suomeen 1922 helmikuussa, mutta osa palasi takaisin sitten 1925 ns. suuren amnestian aikana. Niinpä esim. Vieskin perheestä vaimo palasi kahden pojan kanssa Kämpäliin ja itse perheenpää jäi Suomeen. Vieskin pojat Vasili ja Paavo joutuivat sitten aikanaan sotavangeiksi Suomeen ja kun heimopataljoona 3 oli perustettu, pojat liittyivät siihen.

Tapasin pojista toisen hen-

POSTILAATIKKO RUOSTUMATONTA TERÄSTÄ

Stala-postilaatikko on kestävä, tilava ja turvallinen. Se on helppo täyttää ja helppo tyhjentää.

Stala-postilaatikko on varustettu lukolla, joka voidaan sarjoittaa yleisimmän kodinavainjärjestelmän mukaisesti.

Stala-postilaatikon ostaja voi tilata samaan hintaan tyylikkään PVC-levylle kaiverretun nimikilven ja katunumerotarran.

Stala-postilaatikoita myyvät rautakaupat ja lukkoliikkeet.

STALA

STALA OY TAIVALKATU 7, 15170 LAHTI, PUH. 918-511 611

kilökohtaisesti ja kirjeenvaihdossa olin heidän kanssaan koko ajan, minkä oli mahdollisuus olla yhteydessä.

Sodan päätyttyä nämä pojat kuuluivat siihen joukkoon, joka luovutettiin rauhannehtojen mukaisesti Neuvostoliittoon ja sen jälkeen ei heistä ole mitään tietoa, mikä oli heidän kohtalonsa. Ovatko elossa vai kuolossa, en osaa sanoa.

Käpälin asukkaista

Vähän niistä kyläläisistä, joita kuulopuheina muistan. Oli mm. Kuusiniemen veljekset täällä Suomen puolella pakolaisina, ja samoin monet muut olivat juuri Oulun lähellä Pateniemen, Martinniemen tai Halosenniemen sahoilla, niin myös Kanaisten, naapurikylän pakolaiset.

Lähellä kylää muutaman virstan päässä on lampi, jonka nimi oli Elimenlampi. Ja itse järvi oli Käpälinjärvi ja tavallaan järven suuntaisesti kulki tie Kananaista Käpäliin.

Käpälinläiset kävivät kuten monien muidenkin pikkukyläen asukkaat kalastamassa sekä Tuoppajärven että Pää-

järven, Sohjanansuussa harastettiin lohenkalastusta.

Mummollani oli lipas eli kirstu, joka oli tehty honkupuusta. Siinä oli maasepän tekemä lukko, jonka takana olivat kaikki ne vähäiset ”perintökalleudet”, mitä perheessämme oli. Siinä niitä säilytettiin. Mm. siellä oli mummoni kuolinvaatteet. Ne hän kaikki oli järjestänyt karjalaisen tavallaan. Siinä oli hänen sulkupaikkansa, ts. silkkiliina ja kosto, sulkukosto ja vaatteiden lisäksi tsäinikkä, kiinalaista posliinia oleva teekannu. Ne mummoni oli tuonut Solovetskin luostarista, kun oli siellä käynyt jääksiyty-mässä, siis tehnyt pyhiinvaellusmatkan eli toivoretken sinne. Tämä onkin juuri kaikkein suurimpia esineellisiä menetyksiä, mitä voin kertoa menetetyt tässä ämmön lippaassa.

Lippaassa säilytettiin myöskin valokuvia, joita Lauri Hannikainen otti käydessään Käpälässä vuonna 1909 kirjoittamassa juuri ämmöltäni hääitkuvirret, jotka muuten ovat tänäkin päivänä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistossa.

Hannikainen oli ottanut Käpälässä useita kuvia: yhdessä oli ämmöni, yhdessä tehtiin

astuvaa eli risukarhia tekijänä Huoti-setä, yksi isäni veljistä, joka kaatui I maailmansodassa. Oli vielä valokuvat Mustaharjasta ja Terhosta, siis meidän kahdesta hevosestamme, samoin ukkovainajasta. Ne olivat suurikokoisia kuvia ja onnistuneita.

Niin nämä kuvat kuin tuo tsäinikkäkin ja kaikki, mitä lippaassa oli, tuhoutuivat sodan aikana eli toisin sanoen kun meidän perheemme (äiti oli kuuden alaikäisen lapsensa ja ämmön kera, joita hänen oli hoivattava) joutui evakkotielle. Me vanhemmat lapset Anni, Veikko ja minä olimme sodassa rintamapalveluksessa. Emme päässeet Kuusamon auttamaan evakuoinnissa ja niin äitini joutui kuljettamaan perheen ensin Kärpänkylän Heiskasenharjun maantien suuhun veneellä ja se olikin viimeinen perhe, joka Kuusamon Kärpänkylästä pääsi evakuoivaan autoon. Kaikki tavarat jäivät sinne järven rantaan; vain ihmiset enää ehtivät, pääsivät mukaan. Kuorma-auto oli ahdettu täyteen ihmisiä. Äitini, ämmöni ja lapset eivät saaneet mukaansa juuri muuta kuin päällä olleet vaatteet.

Kun minä tulin sodasta ko-

tiin 1944 ja rupesin ensimmäiselle aterialle, niin meillä ei ollut edes lusikkaa omasta takaa. Silloin oli ensimmäinen kerta koko sodan aikana, kun minä todella tunsin sotaväsymystä.

Ämmön lipas jäi siis sinne. Mikä oli sen kohtalo, sitä en tiedä ja kaikki tavarat, mitä siinä oli, ne myös siis tuhoutuivat ja ovat sillä tiellään. Muutakin sellaista, jolla nyt olisi suuri arvo muistoesineinä, siinä lippaassa oli, mm. isäni kunniamerkki, Pyhän Yrjön risti, jonka hän oli saanut I maailmansodassa tsaari Nikolain armeijassa ollessaan: hän oli pelastanut haavoittuneen esimiehensä hengen. Tästä urhoollisesta teosta hän oli saanut kunniamerkin. Jos maailma olisi ollut niin kuin sen oli ajateltu olevan ja pysyvän, hän olisi saanut nauttia myönnettyä eläkettä, joka oli mitoitettu — aivan tarkkaan en muista — siten, että hänelle kuului tietty määrä jauhoja, niin ja niin monta puutaa vuodessa.

”Älä kysy niin paljon”

Kerran kesässä oli koho-kohta, jolloin ämmö otti lip-

LAULUMAILLE KARJALAAN

Luotettavat bussimatkat

PETROSKOIHIN 4 päivän matkoja

- * meno Vartiuksen- Rukajärven-Karhumäen kautta
- * paluu Aunuksen-Sortavalan-Värtilän kautta

KOSTAMUKSEEN 1 ja 2 päivän matkoja

- * Vartiuksen kautta
- * ryhmällä mahdollisuus esim. käyntiin Rukajärvellä, Repolassa, Mujejärvellä, Vuokkiniemessä

UHTUALLE (Kalevalaan) 3 päivän matkoja

- * meno Jyskyjärven kautta, paluu Vuokkiniemen kautta

SUOJÄRVELLE 3 päivän matkoja

- * meno-paluu Värtilän kautta

MURMANSK-BELOMORSK-KOSTAMUS 5 päivän ruskamatka

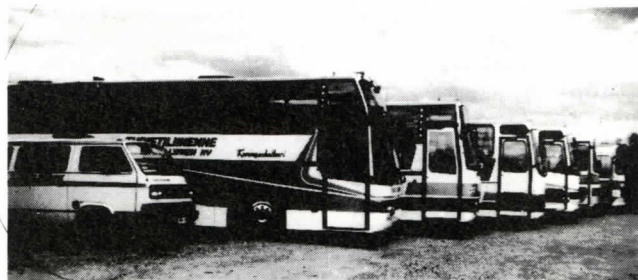
- * meno Rajajoosepin kautta — paluu Kostamuksesta

TURISTILIIKENNE

Velj. Kyllönen Ky

Matka- Kyllönen

Kainuuntie 84, puh. 986-520 771
KUHMO 986-507 01

pahan esille. Se kannettiin aistasta ulos ja ämmö ripusti siinä säilytettävät vaatteet tuuletumaan. Hän valitsi tavallisesti kirkkaan, kauniin kesäpäivän. Kun hän sitten otti esineet — yksitellen hän ne otti lippaasta — ja samalla kertoi niistä meille lapsille, joita oli siinä kymmenkunta. Jokainen meistä kysyi aina jotakin, kun ämmö otti uuden esineen lippaasta. Lopulta ämmö väsyi kymmeniin kysymyksiimme ja sanoi: "Elä kysy niin paljon. Kun vähemmän tiijät, niin paremmin makauttaa." Ja tämä aforismi on sitten minun mielessäni pitkin aikaa.

Tämmöinen oli ämmöni lipas ja jos vielä löytyisi — sehän on mahdollista, jos lipas olisi vaikka heitetty järveen taikka mihin tahansa siten, että se olisi säilynyt, niin se olisi todella arvokas muisto, mutta tällaiseen mahdollisuuteen en usko. Olen kysellyt kaikilta tapamilani kuusamolaisilta, jotka ensimmäisinä sodan loppua evakosta palasivat Kärpänykylään, onko nähty, olisivatko jotakin havainneet, mutta yksikään niistä, joita olen puhutellut, ei ole tiennyt mitään tämän lippaan eikä muidenkaan tavaroiden kohdalosta.

Talvitietä Käpäliin

Vielä Käpäliin palatakseni sen verran, että Käpälin ihmiset tunnettiin Suomessa silloin aikoinaan paremmin kuin esim. Kananaisen väki. Kananainen tuli tunnetuksi vasta viime sodan aikana.

Vuosisadan alussa ja vaihteessa talvitie Kuusamosta ensin vesistön eteläpuolitse Korttesalmeen; se oli jo lähellä rajaa, tukikohta, mihin käpäliäiset ja muutkin pakolaiset talvella 1922 ensin tulivat, siitä rajan yli Niskalaan. Ensimmäinen kylä Vienan puolella oli Kiimaisvaara, sitten Suvanto ja edelleen Kananainen, Käpäli ja siitä talvitie jatkui Kierettiin ja aina Vienan Keisiin asti.

Kun käpäliäiset tulivat sitten pakolaisiksi Suomeen 1922 helmikuussa, niin ensimmäinen turvapaikka oli Korttesalmi. Siinä oli kolme suurta taloa. Meidän perheemme majoittui Harjun Riikan taloon. Harjun Riika oli kaikkien karjalaispakolaisten tuttu ja arvossapidetty ihminen.

Meidän perheeseemme, Villen eli Hilippä Kosken, Seppä-Villen, kuten myös sanottiin, kuului siis ämmö Okahvia,

sitten heidän kolme lastaan, isäni, jonka perheessä oli äiti ja kaksi lasta ja Antti-setä, joka oli isää nuorempi ja jonka kohtalo oli kaatua talvisodassa Kiekinkosken taisteluissa Kuhmon suunnalla helmikuun 19. p:nä 1940 ja Lauri Koski, ukon ja ämmön nuorin poika, joka sitten aikanaan täällä valmistui kansakoulunopettajaksi 1929 Sortavalan seminaarista. Ensimmäinen virkapaikka oli Kymminlinnan pakolaiskoulussa. Sieltä hän siirtyi sitten Petsamon kirkonkylään eli Parkkinan koulun johtajaopettajaksi ja oli siellä siihen asti, kunnes talvisota syttyi. Sodan jälkeen hän oli opettajana Jokioisissa ja kuoli Pieksämäellä.

Suvun vaiheita Suomessa

Mitä vielä kertoisin näistä Käpälin ihmisistä?

Ukkovainajan toinen veli Mikko Seppänen, Seppä-Mikko, jonka lapsia tänne Suomeen tuli Janne, Samppa, Ulla ja Kalle, meni uusiin naimisiin, kun ensimmäinen vaimo kuoli. Toisesta avioliitosta on tytär ja poika, Olga ja Santeeri, Elossa tästä Seppä-Mikon joukosta on enää Olga, joka meni naimisiin karjalaisen Taneli Riikolan kanssa; heillä oli suuri perhe. Sampalta jäi kaksi tytärtä, Jannelta, joka näis-

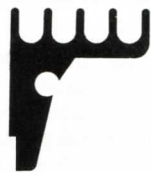

Okahvia v. 1909 Lauri Hannikaisen valokuvaamana (SKS:n kansanrunousarkisto).

tä oli vanhin, jäi leski ja kolme poikaa ja tytär. Nämä kaikki suvun jäsenet ovat etupäässä olleet Oulun tienoilla sahoilla työssä.

— HUOTI KOSKI

• Oheisten muistelusten laatija, fil. maisteri (itämerensuomalaiset kielet) Huoti Koski on Karjalan Sivistysseuran pitkäaikainen johtokunnan jäsen.

SUOMEN METSÄSTYS- MUSEO

PRESIDENTIT ERÄMIEHINÄ

Itsenäisyyden juhluvuoden
näyttely
13.5.—31.12.1992

Suomen
Metsästysmuseum

Tehtaankatu 23 A
11910 Riihimäki
puh. 914-722 293

Rakennusliike RAKENNUSNELIÖ OY

Helsingintie 9 A 1 24100 SALO
Puh. 924-317 262 telefax 924-332 626

Juuriltaan karjalainen yritys

JESITEX

KANKAITA valmistajille ja jälleennyijille EDULLISESTI.

Rullakatu 6 F 36
15900 Lahti 90
Puh. 918 - 23 455